

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

11/2012

гр.София, 21 март 2013 год.

Върховният касационен съд на Република България, Общо събрание на Гражданска колегия, в съдебно заседание на 7 февруари 2013 г. в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ на Общото събрание на

Гражданска колегия,

ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС

и ПРЕДСЕДАТЕЛ на Гражданска колегия :

КРАСИМИР ВЛАХОВ

ПРЕДСЕДАТЕЛИ

на ОТДЕЛЕНИЯ: ДОБРИЛА ВАСИЛЕВА
ТАНЯ МИТОВА
ПЛАМЕН СТОЕВ
БОЙКА СТОИЛОВА

ЧЛЕНОВЕ:

1. ЖАНИН СИЛДАРЕВА	21. ЕМИЛ ТОМОВ
2. КАПКА ЮСТИНИЯНОВА	22. АЛБЕНА БОНЕВА
3. ТЕОДОРА НИНОВА	23. БОНКА ДЕЧЕВА
4. НАДЯ ЗЯПКОВА	24. СВЕТЛА БОЯДЖИЕВА
5. ЕМАНУЕЛА БАЛЕВСКА	25. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА
6. БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА	26. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА
7. СТОИЛ СОТИРОВ	27. ВАСИЛКА ИЛИЕВА
8. МАРГАРИТА СОКОЛОВА	28. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА
9. ЦЕНКА ГЕОРГИЕВА	29. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА
10. БОРИСЛАВ БЕЛАЗЕЛКОВ	30. ОЛГА КЕРЕЛСКА
11. СВЕТЛА ЦАЧЕВА	31. ЗОЯ АТАНАСОВА
12. ЛЮБКА БОГДАНОВА	32. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ
13. ВЕСКА РАЙЧЕВА	33. ВЕСЕЛКА МАРЕВА
14. ЗЛАТКА РУСЕВА	34. БОРИС ИЛИЕВ
15. ДИЯНА ЦЕНЕВА	35. ДИАНА ХИТОВА
16. МАРИЯ ИВАНОВА	36. БОЯН ЦОНЕВ
17. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА	37. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ
18. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА	38. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА
19. СНЕЖАНКА НИКОЛОВА	39. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ
20. МАРИО ПЪРВАНОВ	40. ЛЮБКА АНДОНОВА

при участието на секретаря Борислава Лазарова
постави на разглеждане тълкувателно дело № 11 по описа за 2012 г. на
ОСГК, докладвано от съдията **ВЕСЕЛКА МАРЕВА**

Тълкувателното дело е образувано с Разпореждане от 25.06.2012г.
на заместник-председателя на Върховния касационен съд въз основа на
искане от Председателя на Върховния касационен съд до Общото
събрание на Гражданска колегия по чл. 125 ЗСВ за постановяване на
тълкувателно решение по следния въпрос:

Ползва ли се констативният нотариален акт, с който се признава право на собственост върху недвижим имот по реда на чл. 587 ГПК, с обвързваща материална доказателствена сила по смисъла на чл. 179, ал. 1 ГПК относно констатацията на нотариуса за принадлежността на правото на собственост.

В практиката на Върховния касационен съд, постановена по реда на
чл. 290 ГПК, са застъпени противоречиви становища по въпроса.

Според едното становище нотариалният акт, с който се признава
право на собственост или други вещни права върху недвижим имот, е
официален свидетелстващ документ по смисъла на чл.179, ал.1 ГПК и
има обвързваща доказателствена сила досежно признатото от нотариуса
право; оборването на тази доказателствената сила е в тежест на
оспорващата страна.

Според другото становище констативният нотариален акт не се
ползва с обвързваща материална доказателствена сила за това кой е
титulary на правото на собственост; при оспорване на тази констатация на
нотариуса страната, в чиято полза е издаден акта, следва да докаже
фактите, обуславящи съответното придобивно основание.

Общото събрание на Гражданска колегия на Върховния касационен
съд приема следното:

Нотариалното производство, имащо за цел да удостовери правото
на собственост върху недвижим имот на лица, които не притежават
документ за правото си, е уредено в чл. 587 ГПК. Касае се до охранително
производство, посочено в чл.569, т.2 ГПК, различно от производството по
извършване на правни сделки с нотариални актове - чл. 569, т.1 ГПК и по
удостоверяване на други факти, посочени в чл. 569, т.2 ГПК. Законът
предвижда две хипотези за издаване на нотариален акт по този ред:
нотариален акт, удостоверяващ право на собственост въз основа на
писмени доказателства - чл. 587, ал.1 ГПК и нотариален акт,
удостоверяващ право на собственост по давност въз основа на
обстоятелствена проверка - чл. 587, ал.2 ГПК. В рамките на това
производство нотариусът извършва действия по събиране на
доказателства - изслушва свидетели, приема писмени документи,
преценява ги по свое убеждение и се произнася с мотивирано
постановление, с което признава или не признава молителя за собственик.

Въз основа на това постановление, ако собствеността е призната, нотариусът издава нотариален акт - чл. 587, ал.3 ГПК.

Съгласно чл. 179, ал.1 ГПК официалният документ, издаден от длъжностно лице в кръга на службата му по установените форма и ред, съставлява доказателство за изявленията пред него и за извършените от него и пред него действия. Нотариалният акт, издаден по реда на чл. 587 ГПК, представлява официален документ - съставен е от надлежно оправомощено длъжностно лице в рамките на предоставената му компетентност и по установен в закона ред. Той се ползва с доказателствена сила по смисъла на чл. 179, ал.1 ГПК досежно извършените от нотариуса действия: че е издаден от посочения нотариус, на посоченото в него време и място, че са представени описаните в акта документи, че е издадено от нотариуса постановлението за признаване на собствеността. Тази материална доказателствена сила важи спрямо всички и може да бъде оборвана чрез оспорване истинността на нотариалния акт като писмено доказателство, т.е. по реда на чл. 193 ГПК.

Целта на производството по чл. 587 ГПК е да снабди молителя с документ, служещ за доказване на правото на собственост. Дейността на нотариуса в това производство не е свидетелстваща, каквато е при останалите нотариални производства, а решаваща. Нотариусът не удостоверява юридически факти, а се произнася по съществуването на едно право. Ето защо, съдържащата се в нотариалния акт по чл. 587 ГПК констатация за принадлежността на правото на собственост, респ. на ограниченото вещно право, представлява правен извод на нотариуса, а не удостоверен от него факт и поради това е извън доказателствената сила на документа нотариален акт, определена по смисъла на чл. 179, ал.1 ГПК. Горното не означава, че тази констатация е лишена от доказателствено значение.

Издаването на констативен нотариален акт за собственост е предшествано от проверка дали молителят е собственик на имота, каквато нотариусът задължително прави и при съставянето на нотариален акт за сделка - чл. 586, ал.1 ГПК. Тази проверка се извършва въз основа на представени документи /чл. 587, ал.1 ГПК/ или чрез т.нар. обстоятелствена проверка, включваща разпит на трима свидетели /чл. 587, ал.2 ГПК/. След преценка на тези доказателства нотариусът прави своя извод относно принадлежността на правото на собственост като издава мотивирано постановление, а въз основа на него, ако признава собствеността, издава нотариален акт. Поради това, като резултат на специално уредено от закона производство за проверка и признаване съществуването на правото на собственост, констативният нотариален акт по чл. 587 ГПК /както и нотариалният акт за сделка/ притежава обвързваща доказателствена сила за третите лица и за съда като ги задължава да приемат, че посоченото в акта лице е собственик на имота. В това се изразява легитимиращото действие на нотариалния акт за принадлежността на правото на собственост. Правният извод на нотариуса за съществуването на това право се счита за верен до доказване на противното с влязло в сила решение. Съгласно чл. 537,

ал.2, пр.3 ГПК нотариалният акт се отменя когато бъде уважена претенция на трето лице срещу титуляра на акта, т.е. когато по исков път бъде доказана неверността на извършеното удостоверяване на правото на собственост.

Обвързващата доказателствена сила на нотариалния акт досежно удостовереното право на собственост се признава в класическата юриспруденция и в съдебната практика по отменения Закон за гражданското съдопроизводство /ЗГС/, според които за оборването на тази доказателствена сила е необходимо пълно обратно доказване. Да се отрече доказателствената сила на констативния нотариален акт означава да се обезсмисли това специално уредено производство и резултатът от него.

Тъй като нотариалното производство е едностранно и не разрешава правен спор, то нотариалният акт по чл. 587 ГПК, удостоверяващ принадлежността на правото на собственост, може да бъде оспорван от всяко лице, което има правен интерес да твърди, че титулярът на акта не е собственик. Оспорването може да се изразява както в доказване на свои права, противопоставими на тези на титуляра на акта, така и в опровергаване на фактите, обуславящи посоченото в акта придобивно основание или доказване, че признатото право се е погасило или е било прехвърлено другиму след издаване на акта. Следователно, за да отпадне легитимиращото действие на акта е необходимо да се докаже, че титулярът не е бил или е престанал да бъде собственик. Това оспорване не се развива по правилата на чл. 193 ГПК, тъй като не касае истинността на документа нотариален акт, а съществуването на удостовереното с него право.

Предвид посоченото по-горе обвързващо и легитимиращо действие на нотариалното удостоверяване на правото на собственост, то оспорващата страна, която не разполага с документ за собственост, носи тежестта да докаже несъществуването на признатото от нотариуса право. Когато и двете страни в правния спор легитимират с нотариални актове правото си на собственост върху имота /било констативни или такива за правна сделка/, то разпределението на доказателствената тежест при оспорването ще се извърши по общото правило на чл. 154, ал.1 ГПК като всяка страна следва да докаже своето право, т.е. фактическия състав на съответното удостоверение от нотариуса придобивно основание.

Поради изложените съображения Общото събрание на Гражданска колегия на Върховния касационен съд

Р Е Ш И :

Нотариалният акт, с който се признава право на собственост върху недвижим имот по реда на чл. 587 ГПК, не се ползва с материална доказателствена сила по чл. 179, ал.1 ГПК относно констатацията на нотариуса за принадлежността на правото на собственост, тъй като такава е присъща на официалните свидетелстващи документи за факти.

При оспорване на признатото с акта право на собственост тежестта за доказване се носи от оспорващата страна, без да намира приложение редът на чл. 193 ГПК.

**ПРЕДСЕДАТЕЛ на Общото събрание на Гражданска колегия,
ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС
и ПРЕДСЕДАТЕЛ на Г К : КРАСИМИР ВЛАХОВ.....**

ПРЕДСЕДАТЕЛИ

**на ОТДЕЛЕНИЯ: ДОБРИЛА ВАСИЛЕВА.....
ТАНЯ МИТОВА.....
ПЛАМЕН СТОЕВ.....
БОЙКА СТОИЛОВА.....**

ЧЛЕНОВЕ:

1. ЖАНИН СИЛДАРЕВА.....	21. ЕМИЛ ТОМОВ .....
2. КАПКА ЮСТИНИЯНОВА.....	22. АЛБЕНА БОНЕВА.....
3. ТЕОДОРА НИНОВА.....	23. БОНКА ДЕЧЕВА .....
4. НАДЯ ЗЯПКОВА	24. СВЕТЛА БОЯДЖИЕВА.....
5. ЕМАНУЕЛА БАЛЕВСКА.....	25. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА.....
6. БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА.....	26. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА.....
7. СТОИЛ СОТИРОВ	27. ВАСИЛКА ИЛИЕВА .....
8. МАРГАРИТА СОКОЛОВА	28. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА .....
9. ЦЕНКА ГЕОРГИЕВА	29. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА.....
10. БОРИСЛАВ БЕЛАЗЕЛКОВ	30. ОЛГА КЕРЕЛСКА .....
11. СВЕТЛА ЦАЧЕВА	31. ЗОЯ АТАНАСОВА .....
12. ЛЮБКА БОГДАНОВА.....	32. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ.....
13. ВЕСКА РАЙЧЕВА.....	33. ВЕСЕЛКА МАРЕВА.....
14. ЗЛАТКА РУСЕВА	34. БОРИС ИЛИЕВ .....
15. ДИЯНА ЦЕНЕВА.....	35. ДИАНА ХИТОВА.....
16. МАРИЯ ИВАНОВА	36. БОЯН ЦОНЕВ.....
17. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА.....	37. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ.....
18. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА.....	38. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА .....
19. СНЕЖАНКА НИКОЛОВА.....	39. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ .....
20. МАРИО ПЪРВАНОВ.....	40. ЛЮБКА АНДОНОВА.....

Особено мнение по Тълкувателно решение №11/2012
год. на ОСГК на ВКС :

Особеното мнение касае приетото от мнозинството на ОСГК ,
че при оспорване на признатото с нотариалния акт , издаден по реда на

чл. 587 ГПК право на собственост , тежестта за доказване се носи от оспорващата страна.

За да се обоснове това разпределение на доказателствената тежест ОСГК приема, че издадения по реда на чл.587 ГПК нотариален акт има обвързваща доказателствена сила и легитимиращо действие, които се извеждат от обстоятелството, че констативният нотариален акт се издава в резултат на специално уредено от закона охранително производство за проверка и признаване правото на собственост. На практика се приема , че при оспорване на такъв нотариален акт оспорващия следва да проведе пълно обратно доказване , че легитимиращият се с него не е собственик на имота.

Общото правило за разпределение на доказателствената тежест в процеса се съдържа в нормата на чл. 154 ГПК ,според която всяка страна е длъжна да установи фактите на които основава своите искания или възражения. Специално правило за разпределение на доказателствената тежест се съдържа в нормата на чл. 193,ал.3 ГПК, приложението на която в относимата част за официалните документи, Тълкувателното решение правилно изключва, доколкото става въпрос за оспорване правото на собственост ,признато с нотариалния акт, а не документа – нотариален акт.

Пълното обратно доказване се провежда при наличие на оборима презумпция . Оборимите презумпции **обаче са законови и изрично се регламентират в закона** именно защото разместват правилата на разпределение на доказателствената тежест. Законът не предвижда презумпция за вярност на направения от нотариуса извод за принадлежност на правото на собственост . Такава презумпция не може да бъде изведена нито от обвързващата доказателствена сила на нотариалния акт, нито неговия легитимиращ ефект . Обвързващата доказателствена сила касае нотариалния акт като документ , а когато се оспорва признатото с него право на собственост , както е прието и от мнозинството в ОСГК , не се оспорва документа – нотариален акт .

Безспорно е , че издадения по реда на чл. 587 ГПК нотариален акт има легитимиращ ефект / действие/ по отношение правото на собственост. Той се изразява в това, че легитимира неговия притежател като собственик на съответния имот пред държавни и общински органи и учреждения, юридически и физически лица. Този легитимиращ ефект на констативния нотариален акт обаче също не съставлява и не обосновава оборима презумпция за вярност на направения от нотариуса извод за принадлежност на правото на собственост. Издадения констативен нотариален акт легитимира неговия притежател като собственик до неговото оспорване по реда на чл.537 ГПК. Когато има такова оспорване всяка от страните в процеса е длъжна да докаже фактите, които обосновават нейното право или възражения с оглед общите правила за разпределение на доказателствената тежест по чл. 154 ГПК. Обстоятелството, че издаването на констативен нотариален акт се извършва по специално регламентиран от закона ред, след проверка от нотариуса на представени писмени доказателства или след

разпит на трима свидетели, не обосновава презумпция за вярност на направения от него извод относно принадлежността на правото на собственост, предвид факта, че тази проверка се извършва в рамките на едностранно охранително производство, в което оспорващата страна не участва.

С оглед на това тълкуването, че в доказателствена тежест на оспорващия е да опровергае признатото с констативния нотариален акт право на собственост при липса на законова оборима презумпция за вярност на отразеното в нотариалния акт принадлежност на това право, е тълкуване „контра леге“. Такова тълкуване, доколкото не намира опора в закона, е неоправдано дори и с аргумента, че прилагането на общото правило за разпределение на доказателствената тежест в процеса при оспорване на констативния нотариален акт обезсмисля производството по издаване на такива актове и нормалния стремеж на гражданите да документират своите права на собственост.

Подписали с особено мнение :

/О. КЕРЕЛСКА/
/М. ИВАНОВА/
/И. ПАПАЗОВА/
/Л. БОГДАНОВА/
/А. БОНЕВА/